

The practicability of using interactive methods of teaching in the class of the Ukrainian language are considered. In the class there created a possibility of discussing different problems, proving and reasoning of a personal point of view, that is an interaction between a teacher and a student, which directs at a personality to the development of his/her creative and mental abilities and communicative skills, takes place.

The necessity and importance of using interactive methods of teaching in the formation of professional competence of the students are justified. The main aspects of introduction and approaches to define and classify the interactive methods of teaching are presented concretely.

It is proved that the choice of interactive teaching methods helps to attract the students to be active in the classroom, promotes self-mastery of skills and abilities, finding solutions to practical tasks. It helps a complex development of the future economists on the background of general professional training.

As the purpose of teaching the Ukrainian language is to form the adequate level of professional competencies of the students, the attention is paid not to the forming of single skills and abilities but to complex forming of the components of communicative competence.

It is stressed that under the conditions of using interactive methods of teaching the students develop the desire for creative productive activity and acquire models of behavior necessary for the future professional activity.

The conclusion has been made that using of interactive teaching methods motivates the students to study, provides the connection between studying the Ukrainian business language and a real context of its use in future activity of a specialist in the sphere of economics.

Key words: *an interactive educational technology, communicative competence, innovative technologies, professional activity, professional training.*

УДК 37.018.43

В. В. Глазова, Н. В. Кайдан

Державний вищий навчальний заклад
«Донбаський державний педагогічний університет»

ВПРОВАДЖЕННЯ ЕЛЕМЕНТІВ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ У ТРАДИЦІЙНИЙ ОСВІТНІЙ ПРОЦЕС

У статті розглядається зміст і структура системи інтеграції дистанційного та традиційного навчання студентів. Висвітлено принципи, на яких будується дистанційне навчання. Окреслено можливості інтеграції, розумного поєднання очної, заочної та дистанційної форм навчання. Виділено й обґрунтовано форми підтримки традиційної системи навчання засобами дистанційного навчання: початкова, основна й контрольна-оцінна. Проаналізовано загальні особливості методичного супроводу дистанційного навчання та впровадження його елементів у Донбаському державному педагогічному університеті для підтримки традиційних форм навчання.

Ключові слова: *дистанційне навчання, традиційне навчання, принципи навчання, технології дистанційного навчання, організаційні форми дистанційного навчання.*

Постановка проблеми. Під впливом інформатизації відбуваються кардинальні зміни в усіх сферах життя та професійної діяльності людей. У системі освіти величезне значення набули інформаційні технології навчання, що розкривають творчий потенціал, індивідуальність і талант особистості. З деяких причин, певним категоріям студентів не вистачає традиційних форм

навчання або в деяких випадках воно є недоступним для них. Розв'язати цю проблему можна за допомогою дистанційного навчання.

Оскільки процес навчання будь-якої форми має на меті підготовку висококваліфікованого спеціаліста та розвиток творчих здібностей людини, можна зробити припущення про те, що деякі елементи дистанційного навчання можуть вдало застосовуватися під час підготовки студентів денної форми навчання.

Авторами було поставлено завдання пошуку можливостей підвищення ефективності та якості навчального процесу в Донбаському державному педагогічному університеті зі студентами за рахунок комплексного впровадження та використання сучасних дистанційних технологій, що базуються на інноваційних інформаційно-комунікаційних технологіях.

Аналіз актуальних досліджень. Аналіз останніх досліджень і публікацій свідчить, що сучасні науковці приділяють значну увагу проблемі впровадження дистанційних технологій у навчальний процес. Науково-педагогічні засади дистанційного навчання досліджували О. Андреев, В. Биков, Д. Іванченко, В. Кухаренко, Є. Полат, А. Хуторський та ін. Питання впровадження інформаційно-комунікаційних технологій у навчальний процес висвітлено в наукових доробках Ю. Дорошенко, М. Жалдака, Ю. Жука, В. Кухаренко, Ю. Триуса та ін. З дисертаційних досліджень останніх років, що присвячені проблемі дистанційного навчання, слід зазначити праці Т. Койчевої, Т. Лаврик, Н. Муліної, П. Стефаненко, П. Федорука та ін.

Метою статті є створення уявлення про елементи дистанційного навчання як складові навчального процесу та можливості використання їх під час роботи зі студентами денної форми навчання.

Виклад основного матеріалу. З розвитком інформаційних технологій і можливістю їх використання в навчальному процесі викладачі стали шукати нові форми й методи навчання. Однією з таких форм є дистанційне навчання – відносно новий і перспективний напрям інформаційних технологій в освіті, що дозволяє здійснювати навчання незалежно від відстані [1]. За кордоном технології дистанційного навчання стали застосовуватися приблизно 20–25 років тому, а з появою досить потужних комп'ютерів, швидкісних каналів зв'язку та нових видів комунікації практично повністю були реалізовані на базі мережевих технологій. У нашій країні технології дистанційного навчання стали впроваджуватися замість заочного навчання; поступово дистанційне навчання виділилося як самостійна форма організації процесу навчання. Нині дистанційне навчання розглядається не стільки як методична новинка, інновація, скільки як необхідна умова здійснення сучасного освітнього процесу.

Спосіб обміну інформацією через Інтернет викладачі та студенти вважають сьогодні природним. Тому багато ВНЗ використовують сайти дистанційного навчання як основний інструмент для здобуття вищої

дистанційної освіти. Сайт зазвичай розміщується на сервері вишу. Більшість студентів вільно користуються комп'ютером і мають досвід спілкування в соціальних мережах, тому реєстрація на сайті, отримання необхідної інформації з нього, он-лайн тестування не представляється складним. Отже, із залученням студентів до використання сайту дистанційного навчання проблем не виникає.

Дистанційне навчання сприяє поширенню інформаційно-комунікаційних технологій, використанню таких засобів, як SMART-дошка, мультимедійне програмно-методичне забезпечення, навчальні CD-диски, використання аудіо-, відеоматеріалів, телевізійних навчальних програм, Інтернету.

Принципи незалежності, гнучкості, нелінійності, індивідуалізації, відкритості означають таку якість системи дистанційного навчання, як здатність відповідати на індивідуальні запити й індивідуальні можливості студентів. Тобто, потрібно побудувати такі індивідуальні освітні траєкторії, або програми, що відповідають цілям студента, його мотиваційним намірам, індивідуальним, інтелектуальним, психофізіологічним та іншим особливостям. Система дистанційного навчання повинна чутливо реагувати на ці запити студента. Принцип відкритості означає, що система дистанційного навчання може бути змінюваною, розширюваною. Слід зазначити, що всі зміни можуть бути здійснені не лише за ініціативою викладача, а й за вимогою студента. Відкрита система дистанційного навчання здатна інтегруватися з іншими системами, а також повинна надавати низку альтернатив з освоєння освітніх програм, що може бути виражено й у наданні вибору типів зайняття: синхронно або асинхронно, у режимі реального часу або відстрочено, індивідуальне або в групі та ін.

Виникає питання про форми підтримки традиційної системи навчання за допомогою використання ресурсу дистанційного навчання.

У вищих навчальних закладах під час організації навчального процесу за будь-якою формою, технології дистанційного навчання можуть використовуватися для методичного та дидактичного забезпечення самостійної роботи, контрольних заходів, а також під час проведення навчальних занять. Навчання з використанням дистанційних технологій виконує додаткові дидактичні функції та, відповідно, розширює можливості навчання. Дозволяє підвищити якість освіти за рахунок збільшення частки самостійного освоєння матеріалу, що забезпечує формування необхідних для досягнення навчальної незалежності якостей як самостійність, відповідальність, організованість і вміння реально оцінювати власні сили й ухвалювати виважені рішення.

Інтеграція дистанційного навчання до традиційних технологій вирізняється ступенем дистанційності. На це звертає увагу А. Хуторський, який виділяє п'ять типів дистанційного навчання [4, 353]. Перший тип вирішує завдання очного навчання. Студенти навчаються на стаціонарі за

традиційною системою освіти та взаємодіють із віддаленою від них інформацією й різноманітними навчальними об'єктами, другий тип доповнює очне навчання та впливає на нього більш інтенсивно, охоплює суб'єктів освіти з різноманітних освітніх центрів, які беруть участь у спільних дистанційних навчальних проектах. Третій тип частково замінює очне навчання. Студенти навчаються стаціонарно, але, крім педагогів традиційної освіти, з ними епізодично працюють і віддалені педагоги з метою поглибленого вивчення певного предмета або теми. Під час навчання використовують Інтернет-технології. Наступний тип пропонують разом з очним навчанням. Він є самостійною формою, яка активно використовує телекомунікаційні технології. П'ятий тип виконує функції розподіленої в просторі й часі освіти. Передбачає одночасне використання в освітніх центрах очної та дистанційної форм навчання.

У Донбаському державному педагогічному університеті (ДДПУ) технології дистанційного навчання застосовуються для підтримки традиційних форм навчання. Використання технологій дистанційного навчання реалізоване через два принципово різних, але працюючих на одному програмному продукті, способу: електронні навчально-методичні комплекси та дистанційні курси.

Для окремих предметів, переважно це інформатичні дисципліни, викладачі-ентузіасти використовують повноцінне дистанційне навчання. Програмна оболонка MOODLE, яка застосовується в ДДПУ, дозволяє не лише отримувати студентам електронні методичні рекомендації, але й організувати зворотний зв'язок і повноцінний навчальний процес із використанням мережевих комп'ютерних технологій. Дистанційне навчання працює асинхронно: викладач і студент можуть працювати в різний час і в різному місці.

Підтримка традиційної системи навчання засобами дистанційного навчання може відбуватись у таких формах: початковій, основній і контрольній. Початкова форма освоєння змісту за допомогою дистанційного навчання припускає, що студенти отримують можливість попереднього вивчення й оволодіння знаннями в предметній галузі згідно з логікою традиційного навчального курсу. Основна форма дає можливість як поглиблення або повторення теоретичного матеріалу, так і підвищення рівня компетентності студентів під час розв'язування завдань. Контрольно-оцінна форма спрямовується не лише на контроль, але й на самоконтроль засвоєння змісту, а також дозволяє проводити моніторинг навчальних досягнень студентів.

Доступ до дистанційного курсу, який викладає певний викладач, здійснюється викладачем цього курсу. У кожного викладача, який використовує дистанційне навчання, сформувалися власні особливості й вимоги роботи з курсом. Через програмну оболонку студент отримує завдання, надсилаються завдання викладачеві на перевірку, проходить тестування, можна ставити питання й отримувати відповіді. Оцінки за кожен навчальний

елемент і підсумкові оцінки за предмет доступні студентам у вигляді зведеної відомості. У викладача є можливість слідкувати за відвідуваністю курсу.

У дистанційному навчанні використовують ті самі традиційні форми навчання (лекція, семінар, практичні заняття, лабораторні заняття, консультації тощо) тільки дещо модифіковані. У ДВНЗ «ДДПУ» використовуються такі елементи дистанційного курсу: лекція, семінар, практичне заняття, лабораторне заняття, консультація, індивідуальні завдання, тестові завдання для перевірки знань із дисципліни.

Робота студента в системі дистанційного навчання доповнює або замінює звичайну очну роботу та враховується під час отримання проміжних і підсумкових оцінок.

Результати анкетування свідчать, що студенти схвально сприймають дистанційне навчання, тому очікується розширення використання цих технологій аж до повного перекладу окремих спеціальностей на дистанційне навчання.

Упровадження елементів дистанційного навчання сприяє вирішенню багатьох задач: підвищити ефективність роботи викладачів і студентів; зробити процес навчання більш простим і захоплюючим; забезпечити доступність до електронних конспектів через локальну мережу, Інтернет; забезпечити викладачу можливість працювати зі своїми курсами з будь-якого місця, де є підключення до Інтернету; автоматизувати здачу та прийом тестів, контрольних робіт, рефератів, заліків, курсових робіт тощо; збереження в базі даних оцінок за виконання завдань; забезпечення можливості співпраці з іншими кафедрами, факультетами, ВНЗ тощо.

Дистанційне навчання дає студентам можливість цілодобового доступу до навчальних матеріалів, постійну підтримку й консультації викладачів і методистів, он-лайн відеолекції, віртуальні тренажери та інші технологічні можливості для забезпечення ефективного процесу навчання.

Дистанційно можуть навчатися такі категорії студентів: студенти з обмеженими можливостями (зір, слух, переміщення); студенти, які не мають часу для відвідування занять (різні вікові категорії та зайнятість); студенти тимчасово або постійно знаходяться на великій відстані від університету [3].

Застосування сучасних інформаційно-комунікаційних технологій дозволяє по-новому підійти до проблеми навчання та самостійної роботи студентів. За допомогою вищевказаних елементів викладач удосконалює традиційних процес навчання та вирішує такі завдання: підготовка інформації для самостійної роботи; вибір інструментів для представлення інформації; контроль за виконанням завдань; оцінка отриманих знань. Авторитарна за своєю суттю класична освітня схема трансформується в особистісно-орієнтовану систему навчання [2, 132].

Висновки та перспективи подальших наукових розвідок.

Дистанційне навчання може розглядатись, як самостійна форма навчання, а також як інноваційна складова очного навчання.

Використання дистанційних освітніх технологій у навчанні студентів дозволяє індивідуалізувати навчання. Кожен студент може займатися за персональним розкладом, варіюючи темп і час навчання для освоєння навчальної дисципліни.

На сьогодні вирішено першочергове завдання – вибір методів, форм, засобів використання дистанційного навчання. Доцільно послідовно розглянути варіанти побудови дистанційного навчання для різних навчальних рівнів або ступенів освіти. Це дозволить більш чітко окреслити вимоги до варіантів побудови дистанційного навчання з урахуванням доцільності, можливості й економічних чинників. Вважаємо, що одним з елементів забезпечення входження в міжнародний інформаційний і комунікаційний простір є використання дистанційних освітніх технологій, що робить перспективними подальші дослідження дистанційного навчання.

Відтак, можливості інтеграції, розумного поєднання очної та дистанційної форм навчання досить перспективні, хоча й вимагають певних організаційних і адміністративних рішень.

ЛІТЕРАТУРА

1. Педагогические технологии дистанционного обучения : учеб. пособ. для студ. высш. учеб. завед. / [Е. С. Полат, М. В. Моисеева, А. Е. Петров и др.] ; под ред Е. С. Полат. – М. : Издательский цент «Академия», 2006. – 400 с.

2. Педагогічні аспекти відкритого дистанційного навчання / [О. О. Андреев, К. Л. Бугайчук, Н. О. Каліненко та ін.]; за ред. О. О. Андреева, В. М. Кухаренка. – Харків : «Міськдрук», 2013. – 212 с.

3. Про затвердження Положення про дистанційне навчання МОН України; Наказ, Положення від 25.04.2013 №466 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z0703-13>.

4. Хуторской А. В. Дидактическая эвристика. Теория и технология креативного обучения / Андрей Викторович Хуторской. – М. : Изд-во МГУ, 2003. – 416 с.

РЕЗЮМЕ

Глазова В. В., Кайдан Н. В. Внедрение элементов дистанционного обучения в традиционный образовательный процесс.

В статье рассматривается содержание и структура системы интеграции дистанционного и традиционного обучения студентов. Отражены принципы, на которых строится дистанционное обучение: независимости, гибкости, нелинейности, индивидуализации, открытости. Очерчены возможности интеграции, разумного сочетания очной, заочной и дистанционной форм обучения. Выделены и обоснованы формы поддержки традиционной системы обучения средствами дистанционного обучения: начальная, основная и контрольно-оценочная. Проанализированы общие особенности методического сопровождения дистанционного обучения и внедрения его элементов в Донбасском государственном педагогическом университете для поддержки традиционных форм обучения.

Ключевые слова: дистанционное обучение, традиционное обучение, принципы обучения, технологии дистанционного обучения.

SUMMARY

Glazova V., Kaydan N. The implementation of elements of distance learning in traditional educational process.

The article deals with the content and structure of the integration of the traditional and distance learning of the students. The principles on which the distance learning is based are reported. The possibilities of integration, a clever combination of full-time, part-time and distance learning are outlined. Supporting forms of the traditional learning system by means of distance education: primary, basic and test evaluation are marked out and grounded. The introduction of the elements of distance learning helps to solve many problems: to improve the efficiency of the teachers and students; to make learning easier and more exciting; to provide access to electronic summaries via local network, Internet; to provide the teachers the opportunity to work with their courses from any location where there is an Internet connection; to automate the delivery and acceptance of the tests, essays, term papers; to save estimates for tasks in database; to enable the collaboration with other departments, faculties, universities and so on.

The common features of methodological support of distance learning and implementation of its elements at Donbas State Pedagogical University to support the traditional forms of learning are analyzed.

With the introduction of the elements of distance learning a teacher improves the traditional learning process and solves the following tasks: preparation of information for self-work; the choice of the tools to provide information; monitoring of a task; assessment of knowledge. This will help to define the requirements for variants of distance learning construction based on feasibility, opportunity and economical factors more clearly. We believe that one of the elements to ensure entry into the international information and communication space is the usage of distance education technologies, which make further studies of distance learning more prospective.

Distance learning can be viewed as an independent basis, as well as an innovative component of full-time study. The use of distance education technologies in teaching the students allows individualized learning. Each student can engage on a personal schedule, varying tempo and time study for the development of the discipline.

Thus, the integration possibilities, a bright combination of full-time, part-time and distance learning are quite promising, although it requires certain organizational and administrative decisions.

Key words: distance learning, traditional teaching, the principles of teaching, distance learning technologies, the organizational forms of distance learning.

УДК 375.808.4

В. Й. Гриневич

Глухівський національний
педагогічний університет ім. О. Довженка

СУЧАСНІ ПІДХОДИ ДО ФОРМУВАННЯ В МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ УМІНЬ АНАЛІЗУВАТИ ОБРАЗИ-ПЕРСОНАЖІ ХУДОЖНІХ ТВОРІВ ІСТОРИЧНОЇ ТЕМАТИКИ

Статтю присвячено висвітленню питання сучасних підходів до формування в майбутніх учителів-словесників умінь аналізувати образи-персонажів літературних творів історичної тематики. Акцентується увага на сучасних підходах до вивчення літературних творів історичної тематики, ролі самостійних творчих завдань та робіт під час формування вмінь аналізу історичних художніх образів-персонажів у навчальному